

Gönültaş, M.B. ve Öztürk, M. (2020). Sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara yönelik algılarının değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), s. 477-499.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 14.12.2019
Makale Kabul Tarihi: 06.03.2020

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN SUÇLULARA YÖNELİK ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

The Evaluation of Perceptions of Social Work Students toward Criminals

M. Burak GÖNÜLTAŞ*

Meral ÖZTÜRK**

* Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, mburakgonultas@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9132-1464.

** Dr. Öğr. Üyesi., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-5184-9851.

ÖZET

Artan suç oranları ile birlikte suçluluğun önlenmesi ve suçluların rehabilitasyonu gibi konular öne çıkmaktadır. Bu durum sosyal hizmet mesleğinin adli mekanizmada daha etkin şekilde yer almasını gerekli kılmaktadır. Bu noktada doğrudan suçlularla çalışmak durumunda kalan sosyal hizmet profesyonellerinin suçlulara yönelik algıları ve bakışları önemlidir. Zira toplumda değersizleştirilme ve damgalanma konusunda dezavantajlı olan bu gruplara yönelik olumsuz algı ve bakışlar sosyal hizmet uzmanlarını da etkileyebilmektedir. Bu da onların suçlulara yönelik müdahale ve yaklaşımlarını olumsuz yönde etkileyebilir, toplumdaki adalet duygusunun sarsılmasına sebep olabilir. Bu çalışmada ileride suçlularla çalışma potansiyeli olan sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara yönelik algılarının ne yönde olduğu ve hangi değişkenlerden etkilendiği araştırılmak istenmiştir. n=432 kişilik bir örnekleme yapılan çalışmada, katılımcıların suçlulara yönelik algılarının ne olumlu ne de olumsuz olduğu saptanmıştır. Ekonomik durum ile suçlulara yönelik eğitim almış olmak suçlulara yönelik algı ile ilişkilidir. Ekonomik durumu yüksek olanların ve suçlularla ilgili ders alanların algıları daha pozitifdir. Bu bağlamda suçlulara yönelik olumsuz algının engellenmesinde sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin suçlularla ilgili eğitimler almasının önemi belirtilmiş; adli bilimler, kriminoloji, adalet mekanizması, viktimoloji gibi derslerin yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: *adalet mekanizması, adli sosyal hizmet, algı, kriminoloji, sosyal hizmet, suçlu.*

ABSTRACT

With the increase in crime rates, issues such as crime prevention and rehabilitation of criminals have become more prominent. This condition entails the necessity of the social work profession to play a more effective role in the judicial mechanism. At this point, perceptions and perspectives of social workers working directly with criminals are very significant. Because negative perceptions and attitudes towards criminals who hold disadvantaged positions in terms of devaluation and stigmatization in society may affect social workers, too. This may adversely influence the interventions and approaches of social workers towards criminals; and lead to a broken sense of justice in society. This study aimed to investigate the perceptions of social work students, who may work with criminals in the future, towards criminals and to analyze predictor variables. In the study, conducted with a sample of n = 432, it was found that the participants' perceptions about offenders were at a moderate level. Additionally, economic situation and receiving courses on criminality had a correlation with the perceptions towards criminals. Students who hold a higher level of economic status and received preliminary courses on criminality had more positive attitudes towards offenders. In this scope, it is suggested that in order to prevent any negative attitudes towards criminals, social work students should be trained about criminals; and courses such as forensic sciences, criminology, justice mechanism and victimology should become more prevalent in social work departments.

Key words: *Criminals, criminology, forensic social work, judicial mechanism, perception, social work.*

GİRİŞ

Günümüzde suçlar sadece hukuk, infaz ve soruşturma konularının bir ögesi olarak görülmemekte, değişen ve evrilen ceza adaleti anlayışına bağlı olarak tedavi, rehabilitasyon ve önleme çalışmalarının da başlı başına bir konusu haline gelmektedir (Maschi ve Killian, 2009; Wormer, Roberts, Springer, ve Brownell, 2008). Kriminoloji bilimi ile birlikte suç, suçluluk ve suçluları çeşitli perspektiflerden (sosyal, psikolojik, biyolojik vs.) ele alan çalışmalar artmıştır. Çalışmalarda suçluluğun nedenleri ve önleme yolları tartışılmış, suçluların rehabilitasyonu için bu grubun psikolojik özellikleri ile kişiler arası ilişkilerinin ortaya konması ve başta aile olmak üzere tüm sosyal sistemlerinin anlaşılabilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Sosyal sistemler ise sosyal hizmet biliminin temel çalışma alanlarıdır (Brownell ve Roberts, 2002). Suçluların içinde buldukları sosyal sistemlerin anlaşılma ihtiyacı, sosyal hizmet biliminin aktif olarak suçlular-adalet hizmetleri ile ilişkili çalışmalarda yer almasını gerekli hale getirmiştir (Gönültaş, 2016: 5). Bu durum sosyal hizmet alanı içerisinde adli sosyal hizmet yaklaşımlarının gelişmesini sağlayan etkenlerden biri olmuştur (Young, 2014). Adli sosyal hizmet, suçlularla ilgili ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerin adli mekanizma içerisindeki çeşitli birimlere aktarılmasını sağlamakta ve bu doğrultuda danışmanlık, bilirkişilik, güçlendiricilik ve önleyicilik rollerini

üstlenmektedir (Gönültaş, 2016: 4; NOFSW, 2015). Özellikle son dönemlerde yaşanan bir takım gelişmeler; suç psikolojisinin gelişimi, cezalandırma yerine ıslah-tedavi-rehabilitasyon yaklaşımlarının öne çıkması, mağdurların yaşadıkları sorunlar, suçlu-mağdur gruplarının toplumda dışlanma, etiketlenme ve değersizleştirilme sorunlarını en fazla yaşayan gruplar içerisinde yer alması, madde bağımlılığındaki artışlar, çocuk istismarı, çocuk suçluluğunun önlenmesi, kadına yönelik şiddet vakalarındaki yükseliş gibi sosyal ve psikolojik içerikli sorunlar, adli sosyal hizmetin önemini daha da arttırmıştır (Baykara-Acar, 2014; Wilson, 2010; Wormer, Roberts, Springer ve Brownell, 2008).

Adli sosyal hizmetin konusu içine dahil olan suçluluk ve mağduriyet gibi sosyal sorunların diğerlerine göre daha karmaşık süreçler içermektedir; bu durum genelci sosyal hizmet yaklaşımının benimsenmesine sebep olmuştur: Bu yaklaşımda sosyal çalışmacının, etkin bir konumda yer alarak, sorunla ilgili yaklaşımlara, bilgilere ve becerilere sahip olması gerektiği vurgulanmıştır (Karataş, 2019: 289-290; Maschi ve Killian, 2009). Yani suçluyla çalışmada, sosyal çalışmacı onlarla bire bir çalışabilmeli ve bu gruba yönelik özel bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Bunun yanında suçluların rehabilitasyonunda başarılı olabilmek için bu kişilerle çalışan profesyonellerin onlara karşı daha olumlu tutumları benimsemeleri beklenmektedir (Kjelsberg, Skoglund, ve Rustad, 2007). Burada olumlu tutum ile suçluların olumlu değişim gösterebilecek normal kişiler olarak algılanması; olumsuz tutumlar ile de suçluların rehabilite edilemeyen kişiliği problemlili ve çevresi bozuk kişiler olarak algılanması kastedilmektedir (Gönültaş, Öztürk, Zeyrek-Rios, Kanak ve Demir, 2019; Melvin, Gramling ve Gardner, 1985). Ancak suçlular;

1. Toplumda genel olarak insanların karşılaştıkları kişiler değildir ve insanlar algılama-öğrenme şekillerine göre bu insanlara karşı bir takım subjektif tutum ve bakışlar geliştirebilmektedirler (Hirschfield ve Piquero, 2010; Shields ve Moya, 1997),
2. Geçtiğimiz yüz yıl içerisinde toplumda en fazla değersizleştirilen gruplar içerisinde yer almışlardır ve buna bağlı olarak dışlanma ve damgalanma gibi olumsuz yaklaşımlara maruz kalma potansiyellerinin fazla olması bu kişilere karşı olumsuz tutum, yargı ve yaklaşımların oluşmasında önemli etkenler olmuştur (Karataş, 2019; Gönültaş, 2016). Literatürde algı ve tutumların oluşmasında veya değişmesinde ise bilgi sahibi olmanın (eğitim vs.) ve inançların önemli bir role sahip olduğu vurgulanmıştır (Ajzen, 2001),

3. Çalışılması zor müracaatçılar olarak görülmektedir (Karataş, 2019; Shields ve Moya, 1997).

Bu bağlamda, içinde bulunduğu toplumdaki suçlularla çalışan ya da çalışma potansiyeli olan sosyal çalışmacıların, toplumda suçlulara yönelik algı ve bakışlardan etkilenmemeye ihtimalleri yoktur (Gönültaş, Öztürk, Zeyrek-Rios, Kanak ve Demir, 2019) ve bu noktada sosyal çalışmacıların suçlulara yönelik algılarının ve bakışlarının nasıl olduğunun anlaşılması oldukça önemlidir. Sosyal çalışmacıların, suçlularla ilgili müdahalelerde karar verici konumlarına bağlı olarak, olumsuz tutum ve algılara sahip olmaları nedeniyle suçlularla ilgili alacakları kararların yanlış sonuçlar doğurabileceği, bireyin haysiyetine zarar verebileceği ve en önemlisi de adalet duygusunun sarsılmasına sebep olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Gönültaş, Öztürk, Zeyrek-Rios, Kanak ve Demir, 2019; Church, Wakeman, Miller, Clements ve Sun, 2008). Bu öneme karşın suçlulara yönelik algı, bakış ve tutumları ele alan çalışmalar kısıtlıdır. Uluslararası literatür incelendiğinde araştırmalar, suçlulara yönelik sahip olunan yaygın algılarla, onlarla ilgili gerçeklikler arasında bir takım tutarsızlıklar olduğunu ortaya koymuştur: Örneğin öğrencilerde ve suçlularla çalışan profesyonellerde (cezaevi ve denetimli serbestlik görevlileri, polisler vs.) suçlulara yönelik olumsuz tutum saptanırken (Cunha ve Gonçalves, 2017; Kjelsberg, Skoglund, ve Rustad, 2007; Griffin ve West, 2006, Hogue, 1993), suçlulara tedavi hizmetleri veren profesyonellerin tutumları nispeten daha olumlu bulunmuştur (Church, Wakeman, Miller, Clements ve Sun, 2008). Hirschfield ve Piquero (2010) suçlulara yönelik algı ve tutumların oluşmasında bir takım faktörlerin etkili olduğunu varsaymaktadır. Bunlar, suçlularla kişisel yakınlık, bir takım demografik özellikler ve geçmiş mağduriyetlerdir. Yapılan çalışmalarda suçlularla daha öncesinde arkadaşlık yapmış ya da çalışmış kişilerin, onlara yönelik tutumları daha olumlu bulunurken, birlikte çalışan gardiyan, polis gibi profesyonellerin tutumları daha olumsuz bulunmuştur (Hirschfield ve Piquero, 2010). Yine erkeklerin ve daha öncesinde mağduriyet yaşayan ya da mağdur yakını olan kişilerin tutumları diğerlerine göre daha olumsuzdur (Ferguson ve Ireland, 2006). Ayrıca ABD’de yapılan çalışmalarda, yüksek gelir grubunda olan kişilerin, suçlulara yönelik tutumları daha olumlu ve hapis dışı alternatiflere daha destekleyici oldukları görülürken, eğitim düzeyleri ile ilişkili bulunamamıştır (Hirschfield ve Piquero, 2010). Ülkemizde ise Gönültaş ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmada, suçlularla çalışan ya da çalışma potansiyeli bulunan profesyonellerin suçlulara yönelik algılarını ölçen 12 maddelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir.

Suçlulara yönelik algıları etkilemesi muhtemel bir başka değişken ise suçlulara yönelik eğitim almış ya da etkinliğe katılmış olmaktır. Ancak eğitim ve etkinliklerin suçlulara yönelik algıları nasıl etkilediğine yönelik çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Halbuki, suçlulara yönelik algı ve tutumların oluşmasında önemli faktörlerden biri, kişinin o konu ile ilgili bilgilenme şeklidir. Bilgilenmeye katkı sunan önemli bir unsur ise eğitim almaktır. Eğitim suçlularla ilgili ders alma, çalıştay ve etkinlik vs. içerisinde barındırmaktadır. Adli sosyal hizmet yaklaşımında suçlularla bire bir çalışma yapabilmeye kullanılabilecek bireylerle sosyal hizmet yaklaşımına göre uzmanın, müracaatçı ile ilgili gerekli teknik ve özel bilgilere sahip olması beklenmektedir (Karataş, 2019: 295-296). Bilgi sahibi olma ise hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle sağlanabilir. Bu eğitimler vasıtası ile sosyal çalışmacıların suçlulara yönelik algı ve tutumlarının etkilenmesi beklenmektedir. Ayrıca eğitim vasıtası ile konu ile ilgili yanlış inanışlardan etkilenme durumu da azalacaktır (Ware, Galouzis, Hart, ve Allen, 2012). Bu bağlamda, sosyal çalışmacı adaylarının, bireylerle sosyal hizmet yaklaşımı çerçevesinde müdahale yapabilmesi ve bir müracaatçı grubu olarak suçlulara yönelik olumlu tavırlar geliştirebilmesi için eğitimler almasının faydalı olacağı söylenebilir. Ülkemizde çeşitli sosyal hizmet lisans eğitimleri içerisinde suçlularla alakalı olabilecek şekilde “çocuk suçluluğu ve sosyal hizmet, adli sosyal hizmet, kadına yönelik şiddet, suç-saldırganlık ve sosyal hizmet adları altında bir takım dersler verilmektedir. Ancak sosyal hizmet lisans seviyesinde suçlularla ilgili eğitimlerin yeterli olmadığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Ülkemizde devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sosyal hizmet bölümlerinde suçlularla ilişkili olabilecek derslerin durumu

ÜNİVERSİTE	Adli Sosyal Hizmet	Çocuklarla Sosyal Hizmet	Çocuk Suçluluğu ve SH	Çocuk İstismarı ve İhmali SH	Suç Suçluluk, Şiddet	Madde Bağımlılığı ve SH
Yalova Üniversitesi		O			O	
Akdeniz Üniversitesi	O			S	O	
Anadolu Üniversitesi		S			O	
Ankara Üniversitesi*						O
Ankara YB Üniversitesi	S	O				
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi						
Bingöl Üniversitesi**						
Burdur MAE Üniversitesi**						
Düzce Üniversitesi	O	S			O	O
Erzincan Üniversitesi		S	S			S
Fırat Üniversitesi	O	O	S	S	O	
Gazi Üniversitesi**						
Gümüşhane Üniversitesi*	O					
Hacettepe Üniversitesi	S	S	S			S
İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi	O					
Kahramanmaraş Sİ Üniversitesi		S	S			S
Karabük Üniversitesi*		O				
Kocaeli Üniversitesi	S			O		S
Manisa CB Üniversitesi	S	S		S	S	S
Necmettin Erbakan Üniversitesi**						
Rize RTE Üniversitesi	O			O	O	
Şırnak Üniversitesi		O				
Uşak Üniversitesi*						
Süleyman Demirel Üniversitesi*	O	O				
İstanbul Ü. Cerrahpaşa		O				O
Selçuk Üniversitesi	O					
Sakarya Üniversitesi						
Kırıkkale Üniversitesi	O					
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	O	O	O			O

Not: Üniversitelerin web sayfalarından alınmıştır, ders programı koyanların ders programlarından, değilse, Bologna sayfalarından alınmıştır.

O: Zorunlu olarak verilen ya da aktif olarak verildiği bilinen dersler;

S: Web sitesinde seçmeli olarak gözüken ancak aktif olarak verilip verilmediği bilinmeyen dersler;

*Güz dönemi dersleri;

**Ders bilgilerine ulaşamamıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, suçlularla çalışma potansiyeli olan sosyal hizmet uzmanı adaylarının suçlulara yönelik algı ve bakışlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, suçlulara yönelik algı ve bakışların, sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, gelir düzeyi, yaş, daha önce suça maruz kalma, suça yönelik eğitim alma ve suçlulara aşinalık) göre nasıl değiştiği ve yordandığı ortaya konulacaktır. Ayrıca araştırma bulguları çerçevesinde sosyal çalışmacı adaylarının suçlulara yönelik olumlu tutum ve bakışlara sahip olabilmeleri için birtakım önerilerde bulunulması hedeflenmektedir.

Araştırma Soruları

- 1- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü (SCÜSHB) öğrencilerinin suçlulara yönelik algılarını belirleyen yordayıcılar nelerdir ve bunlar içerisinde suçlulara yönelik eğitim almış olmanın etkisi nasıldır?
- 2- Örneklemin suçlulara yönelik algıları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Örneklemin suçlulara yönelik algıları gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 4- Örneklemin suçlulara yönelik algıları daha öncesinde bir suça maruz kalma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 5- Örneklemin suçlulara yönelik algıları, suçlulara aşına olup olmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

METODOLOJİ

Araştırmanın Deseni

Çalışmada Genel Tarama modeli kullanılmıştır. Bu model geçmişte var olan ya da halen devam etmekte olan durumları olduğu gibi betimlemek isteyen araştırmalar için uygun bir modeldir (Pekdoğan, 2016). Tarama modelleri ilişkisel tarama ve nedensel karşılaştırmalı tarama modellerini kapsamaktadır (Karasar, 2012). Bu kapsamda, evren hakkındaki genel yargıya varabilmek adına onu temsil eden bir örneklem üzerinden tarama yapılmış ve değişkenler arasında birlikte değişimin varlığı, bu değişimin derecesi ile araştırma konusu açısından farklılaşan gruplar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesinden hem etik onay hem de resmi izinler alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde (SCÜSHB) 2019-2020 öğretim sezonu güz dönemi içerisinde öğrenime devam etmekte olan birinci ve ikinci öğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Evren olarak SCÜSHB öğrencilerinin seçilme sebebi şunlardır:

1. Suçlulara yönelik algıları görmek açısından örneklem, çalışma ile ilgili tüm bağımsız değişkenleri temsil edebilecek kapasitedir.
2. Bu grup, suçlulara yönelik alınan dersler özelinde tercih sebebi olmuştur: Eğitim-etkinlik değişkeni açısından; birinci sınıfta “Hukukun Temel Kavramları”; ikinci sınıfta “Çocuk Suçluluğu ve Sosyal Hizmet”, üçüncü sınıfta “Sosyal Hizmet Mevzuatı ve Uygulamaları” kapsamında çocuk ve kadına yönelik adli uygulamaları ve dördüncü sınıfta ise “Adli Sosyal Hizmet” derslerini almaktadırlar. Bu derslerde haksız fiil, çocuk suçluluğu, çocuk istismarı, kadına yönelik şiddet, ceza adaleti uygulamaları, adli sistem vs. üzerine teorik bilgiler verilmektedir. Yine bölüm bünyesinde bulunan “Sosyal Hizmet Kulübü” adı altında suçlu ve mağdurlara yönelik etkinlikler düzenlenmiş ve öğrenciler katılmışlardır. Bu özelliklerin katılımcıların algılarına etki edebileceği düşünülmüştür.
3. Bölümün edebiyat fakültesi altında olması, sosyoloji ve kriminolojiye aşina olan akademisyenlerle öğrencilerin daha fazla etkileşim içerisinde olmasını sağlamaktadır.

SCÜSHB’nde 2019-2020 eğitim öğretim yılında toplam 551 öğrenci eğitim görmektedir. Evren küçük olduğu için çalışmaya tüm öğrencilerin dahil edilmesine karar verilmiş; bu çerçevede araştırmacılar girdikleri derslerin aralarında öğrencilere anket dağıtmışlardır. Söz konusu derslerde sınıfta bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 440 öğrenci anketi doldurmuştur. Ancak 8 anket eksik veri içerdiğinden çalışmadan çıkarılmış geriye kalan 432 anket ile analizler yapılmıştır. Çalışmaya katılanların sosyodemografik özellikleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerini Gösteren Betimsel İstatistik

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Sınıf	1.sınıf	106	24,5
	2.sınıf	108	25
	3.sınıf	107	24,8
	4.sınıf	111	25,7
Cinsiyet	Kadın	355	82,2
	Erkek	77	17,8
Ailenizin aylık geliri	Düşük	132	30,6
	Orta	211	48,8
	Yüksek	89	20,6
Daha önce suç mağduriyeti	Evet	61	14,1
	Hayır	371	85,9
Suçlulara yönelik aşinalık	Ailemde var	15	3,5
	Yakın çevremde(arkadaş, komşu, akraba vs) var	221	51,2
	Hayır yok	196	45,4
Suçlularla ilgili etkinlik	Konuya ilişkin ders aldım	161	37,3
	Konuya ilişkin seminer panel konferans katıldım	41	9,5
	Her ikisi de	50	11,6
	Hayır	180	41,7

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada kişisel bilgi formu ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) kullanılmıştır. Demografik verilerden oluşan kişisel bilgi formu şu değişkenlerden oluşmuştur: Cinsiyet, yaş, ailenin sosyoekonomik durumu, daha öncesinde yaşanmış suç mağduriyeti, suçlulara olan aşinalık, suçlularla ilgili eğitim-etkinlik katılım durumu.

Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) Gönültaş ve ark. (2019) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 12 maddeden oluşmakta ve beşli Likert tarzında cevaplar içermektedir (1=hiç katılmıyorum, 5=oldukça katılıyorum). SAÖ, günümüz şartlarından değişen ve farklılaşan suçluları bütüncül şekilde ele alarak, onlara

yönelik varolan algıyı ve bakışı ölçmeyi amaçlayan geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş bir ölçektir. Ölçek, yapı geçerliliği sonucunda toplam varyansın %53'ünü açıklayan iki faktörlü bir ölçme aracıdır. Birinci faktör katılımcıların suçluların ahlaki-kişisel özelliklerine yönelik algılarını, ikinci faktör ise suçluların sosyal ağlarına yönelik algılarını ölçmektedir. Ölçeğin yapılan doğrulayıcı faktör analizinde, model indeksleri iyi uyum göstermiştir ($X^2/sd=2.43$; $RMSEA=.68$; $GFI=.935$; $AGFI=.905$; $NFI=.902$; $CFI=.94$). Ayrıca ölçeğin uç grup analizinde iç geçerliliğe sahip olduğu bulgulanmıştır. Ölçeğin hem alt boyutlarından hem de tamamından toplam puan alınabilmektedir (En küçük 12, en büyük 60 puan). SAÖ'den alınan puanın yüksekliği "suçluların ahlaki-kişilik problemleri olan ve başta aileleri ve arkadaşları olmak üzere olumsuz sosyal ağlara sahip bireyler oldukları algısının yüksek olduğu" anlamına gelmektedir. Birinci faktörün Cronbach Alfa değeri ,85 iken, ikinci faktörün ise ,73'tür. Bu değerlere göre SAÖ, kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahiptir. Bu çalışma kapsamında da toplam ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,85; birinci faktör için 0,87; ikinci faktör için 0,85 olarak hesaplanmıştır.

Analiz

Anket uygulaması 2019 yılının Kasım ayı içerisinde yapılmış, verilerin analizinde SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Programa girilen verilerin öncelikle normallik dağılımları incelenmiş ve verilerin normal dağıldığı görülmüştür ($Shapiro-Wilk>0,05$) verilerin parametrik analizlere uygun olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda gruplar arası farklılaşmayı analiz etmek için bağımsız örnekleme t testi (ikili grupları karşılaştırmak için) ile tek yönlü ANOVA (ikiden fazla grupları karşılaştırmak için) kullanılmıştır.

Katılımcıların suçlulara yönelik algıların yordayıcılarını görebilmek için ise Lojistik Regresyon Analizine başvurulmuştur. Lojistik regresyon basit ve çoklu doğrusal regresyon analizlerinin varsayımlarının (bağımlı değişkenin normal dağılım göstermesi, bağımsız değişkenlerin normal dağılım gösteren değişken ya da değişkenlerden oluşması ve hata terimlerinin varyansının normal dağılım göstermesi vb.) karşılanmaması durumunda sıkça kullanılan bir analiz türüdür (Kılıç, 2000). Bu çalışmada lojistik regresyon kullanılmasının nedeni bağımsız değişkenlerin (cinsiyet, gelir düzeyi, yaş, daha önce bir suçun mağduru olup olmama, suçlulara aşinalık ve suçlularla ilgili daha önce etkinliğe katılıp katılmama durumları) tamamının kategorik değişkenlerden oluşmasıdır. Her ne kadar sosyal bilimlerde kategorik bağımsız değişkenlerle de çoklu doğrusal regresyon analizi yapılıyorsa da

iyi yorumlanabilir sonuçlar alınması zordur. “Çünkü niteliksel özellikler sayısal olarak gösterilse bile, mesela zengine 1 yoksula 0 kodu verildiğinde, 1 ile 0 arasındaki farkın gerçekte zengin ile yoksul arasındaki farkı gösterip göstermediği tartışılabilir” (Gültekin, 2013).

Bu çalışma için Lojistik Regresyon Analizinde sürekli olan bağımlı değişken iki kategoriye ayrılmıştır. Kategorilendirmede Kümeleme Analizi kullanılmış, bağımlı değişken “olumlu” ve “olumsuz” suçlu algısı şeklinde ikiye ayrılmıştır. Kümeleme analizi aynı gruptaki gözlemleri bir araya getirip gruplandırmanın bir istatistiksel tekniğidir. Gruplar kendi içerisinde homojen, diğer gruplarla heterojen özelliklere sahiptir (Neil, 2002). Kümeleme analizinde Hiyerarşik Kümeleme ve Hiyerarşik Olmayan Kümeleme Yöntemi kullanılabilir. Bu çalışmada hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemi kullanılmıştır. Hiyerarşik olmayan kümeleme yönteminde araştırmacılar ön bilgilerine göre küme sayısına kendileri karar vermelidir. Hiyerarşik olmayan kümeleme yönteminde en çok tercih edilen yöntem k-ortalama tekniğidir (Sarıman, 2011). Bu çalışmada da ölçeğin içeriği gereği olumlu ve olumsuz algı olarak iki grubun oluşması beklendiğinden hiyerarşik olmayan kümeleme yönteminden K ortalamalar tekniğinin kullanılması yolunda bir tercih yapılmıştır. Ardından Lojistik Regresyon Analizine geçilmiştir. Bağımlı değişken iki kategoriden oluştuğu için çalışmada “binary lojistik regresyon analizi” kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların Profili ve SAÖ Verileri

Araştırmaya katılan SCÜSHB öğrencilerinin çoğunluğu kadındır (%82,2), yaş ortalamaları 20,5'tir. Genel olarak ailelerinin gelirleri orta düzeydedir (%48,8) %15 civarı daha öncesinde bir suçun mağduru olmuştur, yarıya yakının suçlularla arkadaşlık, akrabalık, komşuluk vs. ilişkileri üzerinden suçlulara yönelik aşinalığı bulunmaktadır (%51,2) ve yarıya yakını (%46,8) suçlulukla ilgili başta ders almış olmanın yanı sıra bir etkinliğe katılarak bilgi sahibi olmuştur. Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 20,56 (ss.=1,32)'dir.

Katılımcıların verdikleri cevapların hiç katılmama (1) ve kesinlikle katılma (5) uç görüşleri açısından algıları değerlendirildiğinde, hiç katılmama görüşü, suçluların psikolojik-kişiliksel yönü açısından daha belirginken; kesinlikle katılma görüşünün suçluların sosyal-çevresel yönü açısından daha belirgin olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Katılımcıların SAÖ'ye Verdikleri Cevapların Yüzdelerle Dağılımları

Faktörler	SAÖ Maddeleri*	1	2	3	4	5	SAÖ Ort**
Suçluların psikolojik-kişilik özellikleri açısından	1. Suçlular güvenilmezdir	5,1	28	49,8	14,4	2,8	2,73
	2. Suçlular yeniden suç işlemeye eğilimli kişilerdir	1,9	11,3	37	42,8	6,9	
	3. Suçlular tehlikeli insanlardır	4,4	21,5	46,1	24,3	3,7	
	4. Suçluların dini inançları zayıftır	17,4	34,7	24,8	16,9	6,3	
	5. Suçlular ahlaksız kişilerdir	14,8	38	33	10,9	3	
	6. Suçlular kötü insanlardır	12,5	36,8	37,7	11,1	1,9	
	7. Suçlular insan sevgisi olmayan kişilerdir	16,2	38,7	28,5	12,5	4,2	
	8. Suçlular suç işlemekten zevk alırlar	11,6	35	42,6	9,5	1,4	
Suçluların sosyal-çevresel özellikleri açısından	9. Suçlular sorunlu ailelerden gelirler	4,9	7,6	18,3	46,3	22,9	3,5
	10. Suçlular parçalanmış ailelerden gelirler	3,5	10,2	29,4	43,8	13,2	
	11. Suçlular suça karışmış ailelerden gelirler	3,7	16	30,6	38,9	10,9	
	12. Suçluların suça karışmış arkadaşları vardır	5,8	10,4	27,8	43,5	12,5	
Toplam							3.00

*1-Hiç katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5- Kesinlikle katılıyorum

** n=432/Toplam ölçek için std.dev.= 0,59; 1. Faktör için 0,68; 2.Faktör için :0,83/ Toplam ölçek için minimum değer= 1; 1.Faktör için:1; 2. Faktör için :1/Toplam ölçek için maksimum değer=:4,58; 1.Faktör için :5; 2. Faktör için 5.

SAÖ'den elde edilen puan ortalamalarının (Tablo 3), 3 olduğu, bunun orta değere denk geldiği ve dolayısıyla, katılımcıların suçlulara yönelik algılarının ne olumlu ne de olumsuz olduğu görülmektedir. Ancak katılımcıların suçluların sosyal-çevresel yönlerine yönelik algılarının (ort. 3,5), psikolojik yönlerine (ort. 2,73) göre daha olumsuz olduğu görülmüştür.

Araştırma Sorularının Değerlendirilmesi

Soru 1: SCÜSHB öğrencilerinin suçlulara yönelik algılarını belirleyen yordayıcıların neler olduğunu saptamak amacıyla Lojistik Regresyon Analizi yapılmıştır. Lojistik

regresyon analizine başlamadan önce çoklu doğrusal bağlantı ile aykırı değerlerin olup olmadığını kontrol etmek gerekmektedir. Bu çalışmada bağımsız değişkenlerin tolerans değerleri 1'e yakın VIF değerleri ise 10'dan küçük çıkmıştır. Bu durum, değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermektedir. Verilerde ayrıca aykırı değerler de kontrol edilmiştir. Bu iki varsayımın karşılanması ardından yapılan binary lojistik regresyon analizinde suçlu algısının sosyo-demografik özelliklere göre açıklanmasında kurulan modellemenin uyum iyiliğinin sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiş modelin verileri itibariyle uygun olduğu saptanmıştır ($X^2=4,928$; $p=0,765$).

Model kurulmadan önce modelin her bir katılımcı için doğru kategoriyi tahmin etme yüzdesi %53,7 iken modele yordayıcı değişkenler dâhil edildiğinde bu oran %60,6'ya çıkmaktadır. Bu modelin doğru kurulduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Modeldeki bağımlı değişkendeki değişimlerin yüzde kaçının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını anlamak amacıyla Cox & Snell R Square ve Nagelkerke R Square değerlerine bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Cox ve Snell değeri 0,052 iken, Nagelkerke değeri 0,069 çıkmıştır. Bu bağımlı değişkenin yaklaşık %7'sinin kurulmuş olunan modeldeki bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir. R^2 değerleri Lojistik Regresyon için iyi bir ölçüt olmadığından analizlerde düşük çıkması beklenen bir durumdur (Akın ve Şentürk, 2012).

Bu modelde toplam 6 adet bağımsız değişken bulunmaktadır. Modeldeki değişkenler ile değerleri şu şekildedir (Tablo 4):

Tablo 4: Modeldeki değişkenler

Değişkenler	Kategoriler
Cinsiyet	Kadın (1)-referans kategorisi Erkek (2)
Ayık gelir	Düşük (1)-referans kategorisi Orta (2) Yüksek (3)
Mağduriyet	Evet (1)- referans kategorisi Hayır (2)
Suçluya aşinalık	Ailemde var (1)- referans kategorisi Yakın çevremde (akraba, arkadaş ve komşu) var (2) Hayır yok (3)
Etkinlik (Eğitim)	Konuya ilişkin ders aldım (1)- referans kategorisi Konuya ilişkin seminer, panel, konferans, çalıştaya, kongreye katıldım (2) Her ikisi de (3) Hayır (4)
Suçlu algısı	Olumlu suçlu algısı (0)- referans kategorisi Olumsuz suçlu algısı (1)

Binary Lojistik Regresyon Analizinde yorumlama yapabilmek için değişkenlerin referans değerleri ile anlamlılık değerlerine bakılmaktadır. “Bu olasılık değerleri, parametrelerin anlamlılık sınamaları için kullanılan testlerden Wald Testine ait değerler olmaktadır. Yalnızca olasılık değeri 0,05’ten küçük olan değişkenler (istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenler) yorumlanır” (Akın ve Şentürk, 2012). Tablodaki verilere göre 6 bağımsız değişkendeki 2’sinin belirli kategorileri itibariyle anlamlı çıktığı görülmektedir. Bunlar gelir düzeyi ve eğitim durumudur.

Tablo 5’te görüleceği üzere gelir düzeyi ile suçlu algısı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($B = -0,690$; $p < 0,05$). Buradan orta gelir düzeyine sahip olanların alt gelir düzeyine göre suçlulara yönelik algılarının daha olumlu olduğu söylenebilir. Odds değerinden orta gelir düzeyine sahip olanların diğer gruba göre suçlulara yaklaşık 0,50 kat daha olumlu baktığı yorumu yapılabilir.

Yine tablodan etkinlik ile suçlu algısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu durumda “konuya ilişkin seminer, panel, konferans, çalıştaya, kongreye katıldım.” cevabını verenlerden “konuya ilişkin ders aldım” kategorisine gidildikçe suçluya yönelik algı daha olumludur yorumu yapılabilir. Konuyla ilgili ders alanların suçlularla ilişkili olumlu algısı diğer gruptan 2,14 kat daha fazladır (Tablo 5).

Tablo 5: Modelin Parametrelerinin Anlamlılıklarının İfade Edilmesi

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
							Lower	Upper
Cinsiyet (1)	-,311	,273	1,299	1	,254	,733	,429	1,251
Yaş	-,024	,063	,149	1	,700	,976	,862	1,105
Aylık gelir			6,654	2	,036			
Aylık gelir (1)	-,690	,290	5,672	1	,017	,502	,284	,885
Aylık gelir (2)	-,220	,269	,668	1	,414	,803	,474	1,360
Mağduriyet (1)	,379	,306	1,535	1	,215	1,461	,802	2,663
Suçluya aşinalık			,616	2	,735			
Suçluya aşinalık(1)	-,314	,556	,320	1	,571	,730	,246	2,170
Suçluya aşinalık(2)	,088	,208	,178	1	,673	1,092	,726	1,641
Etkinlik (Eğitim)			10,715	3	,013			
Etkinlik (1)	,764	,237	10,414	1	,001	2,148	1,350	3,417
Etkinlik (2)	,313	,352	,790	1	,374	1,367	,686	2,726
Etkinlik (3)	,546	,337	2,624	1	,105	1,727	,892	3,344
Sabit	,766	1,365	,315	1	,575	2,151		

Soru 2: Katılımcıların suçlulara yönelik algılarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örnekleme t testi ile analiz edilmiş ve kadınlar ile erkekler arasında SAÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($t_{(430)} = -1,918$; $p > 0,05$). Diğer bir ifadeyle erkeklerin ve kadınların suçlulara yönelik algıları benzer düzeydedir (Tablo 6).

Soru 3: Katılımcıların ailelerinin gelir düzeyine göre suçlulara yönelik algılarının farklı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre suçlu algısı gelir düzeyine göre farklılaşmaktadır ($F_{(2,429)} = 3,930$; $p < 0,00$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğu TUKEY testiyle belirlenmiş, farklılaşmanın düşük gelir düzeyi ile yüksek gelir düzeyine sahip gruplar arasında olduğu saptanmıştır. Gelir düzeyi yüksek olanların suçlulara yönelik algısı (ort.3,14) diğer gruba kıyasla (ort. 2,91) daha olumsuzdur (Tablo 6).

Soru 4: Yine yapılan bağımsız örnekleme t testinde katılımcıların daha öncesinde bir suça maruz kalmaları ile suçlulara yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüş ($t_{(430)}=2,352$; $p>0,05$) daha öncesinde suça maruz kalan katılımcıların (ort. 3,16) suçlulara yönelik algıları daha olumsuz bulunmuştur (Tablo 6).

Soru 5: Öğrencilerin daha önce suçlulara aşına olup olmamasının suçlu algısını farklılaştırıp farklılaşmıdığı ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonucunda gruplar arasında farklılaşma tespit edilememiştir ($F_{(2,429)}=0,012$; $p>0,00$) (Tablo 6).

Tablo 6: Bağımsız Örneklem t Testi ile Tek Yönlü Anova Sonuçları

		N	Ort.	ss.	t	p
Cinsiyet	Kadın	355	2,97	0,59	-1,918	0,056
	Erkek	77	3,12	0,57		
Suç mağduriyeti	Evet	61	3,16	0,60	2,352	0,01
	Hayır	371	2,97	0,59		
		N	Ort.	ss.	F	p
Gelir düzeyi	Düşük	132	2,91	0,53	3,930	0,02
	Orta	211	2,99	0,61		
	Yüksek	89	3,14	0,63		
Suçlulara yönelik aşinalık	Ailemde var	17	2,98	0,70	0,012	0,98
	Yakın çevremde (arkadaş, komşu, akraba vs) var	217	3,00	0,60		
	Hayır yok	198	2,99	0,57		

TARTIŞMA

Bu araştırma, SCÜSHB öğrencilerinin suçlulara yönelik algılarının çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini görmeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Örnekleme yer alan öğrencilerin suçlulara yönelik algılarının ortalama bir seviyede (yani ne olumlu ne de olumsuz) olduğu görülmüştür. Ayrıca bu grubun suçluların psikolojik yönlerine yönelik algıları daha olumlu iken, sosyolojik-çevresel yönlerine yönelik algıları ise daha olumsuz bulunmuştur. Alanda yapılan çalışmalarda (Hong Kong, İngiltere ve ABD) ise öğrencilerin genel olarak suçlulara yönelik bakışları olumsuz bulunmuştur (Chui, Cheng ve Wong, 2012; Ferguson ve Ireland, 2006). Bir çalışmada ise hemşirelik ve ekonometri öğrencilerinin suçluya bakışlarının anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüş ve ekonometri öğrencilerinin hemşirelere göre daha

olumsuz bir tutuma sahip oldukları bulgulanmıştır (Kjelsberg, Skoglund ve Rustad, 2007). Araştırmacılar bu durumu, hemşirelik eğitiminde ağırlıklı olarak “koruma ve tedavi” temelli derslerin verilmesine bağlamışlardır. Bizim çalışmamız açısından bakıldığında; sosyal hizmet alanının genel olarak insanı merkeze alan ve hümanist bir yaklaşımı benimsemesi, ayrıca empati, insan değerliliği, yargılamama, insan hakları, hak savunuculuğu gibi değerleri içeren kuramsal bir alt yapıya sahip olması, örneklemin suçluların psikolojik yönlerine yönelik bakışlarını daha olumlu şekilde etkilemiş olabileceğini düşündürmüştür. Buna karşın, sosyal hizmet bilimi ve mesleğinin benimsediği çevresi içerisinde birey yaklaşımında, bireyden öte bireyin içinde bulunduğu sistemlere bakılması, suçluların ağırlıklı çevrelerinin sorunlu olduğu ve bu sorunlu çevrenin onları suça ittiği bakışını öne çıkarmış olabilir. Suçluların sosyal-çevresel yönlerine yönelik algıların daha olumsuz olması da bu görüşü destekler niteliktedir. Ancak öğrencilerin suçlu algısının neden ortalama düzeyde olduğu ve dahası neden suçluların sosyal-çevresel yönlerine yönelik algılarının olumsuz olduğunu doğru anlayabilmek için sosyal hizmet bölümü dışındaki bölümlerde de çalışmanın tekrar edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada ortaya çıkan bulgu suçlulara yönelik algıları etkileyen diğer parametrelerin önemini daha çok öne çıkartmıştır:

Örneklemin suçlulara yönelik algılarını yordayan değişkenlere bakıldığında, ekonomik durumun ve suçlulara yönelik eğitim vs. gibi bir etkinliğe katılmış olmanın suçlulara yönelik algıları anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Ekonomik durum yükseldikçe suçlulara bakış daha olumsuzken (aşağıda ayrıca tartışılacaktır), suçlularla ilgili herhangi bir etkinliğe katılmamadan, eğitim almaya doğru gidildikçe suçlulara yönelik algı daha olumludur. Konu ile ilgili bilgilendirici bir etkinliğe (seminer, kongre vs.) katılmanın ya da eğitim almış olmanın, katılımcıların suçlulara bakışlarını ve algılarını etkilemesi beklenen bir durumdur. SCÜSHB öğrencilerinin lisans sürecinde suç, suçluluk ve adalet mekanizması konuları üzerine aldıkları eğitimler, onların suçlularla ilgili daha ayrıntılı ve özel bilgiler almasına ve suçlularla empati kurabilme becerilerinin gelişmesine neden olmuş olabilir. Alanda yapılan çalışmalardan Ware ve ark. (2012) tarafından Avustralya’da 117 cezaevi çalışanına yönelik yapılan eğitim çalışmada, verilen bir eğitim sonrasında katılımcıların, cinsel suçlulara ve onların tedavi edilebilirliğine yönelik olumlu bakışlarının yükseldiği bulunmuştur. Hemşireler (cezaevi, nezarethane, sağaltım-ıslah hemşireleri) üzerine yapılan bir başka çalışmada ise hemşirelerin suçlulara yönelik bakışları genel olarak olumlu bulunmuştur. Araştırmacılar özellikle lisans düzeyinde eğitim almış olan

hemşirelerin diğerlerine göre suçlulara yönelik bakışlarının daha olumlu olduğunu bulgulamışlardır. Olumlu bakışın oluşmasında, lisans eğitiminde yer alan koruma, bakım, rehabilitasyon gibi yaklaşımların etkin olabileceği değerlendirilmiştir (Shield ve Moya, 2007). Bu bağlamda suçlularla ilgili eğitim, ders veya bir etkinlikte bulunmuş olmanın örneklemin suçlulara yönelik olumsuz bakışlarını önlediğine yönelik bir sonuca ulaşılabilmektedir. Bir başka deyişle, örneklem özelinde bakıldığında, sosyal hizmet alanının ilkeleri, yaklaşım şekilleri ve kuramlarının, suçluya yönelik dışlayıcı ve damgalayıcı algı ve bakışları engellediği söylenebilir.

Çalışmada, suçlu algısının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Literatürde cinsiyet ile suçlu algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Şöyle ki kimi çalışmada kadın öğrencilerin suçlulara yönelik bakışlarının daha olumsuz olduğu ve bunun genel olarak toplumda kadınların suçlulara yönelik daha olumsuz bir bakışa sahip olmalarından kaynaklandığı ortaya konurken (Chui vd., 2012), kimi çalışmalarda kadınların daha olumlu suçlu algısına sahip olduğu saptanmıştır (Ferguson ve Ireland, 2006). Literatürde bu çalışmayı destekleyecek şekilde Johnson, Hughes ve Ireland (2007), Kjelsberg ve Loos (2008) ile Craig (2005) cinsiyetler arasında farklılaşma saptamamışlardır. Bu çalışmada ortaya çıkan bulgunun, muhtemelen kadın katılımcıların ailelerinde suçlu kişilerin bulunmasından (erkeklerden dört kat daha fazla) ve yakın çevrelerinde suçluların varlığından (kadın katılımcıların yarıya yakınının yakın çevresinde suçlu kişiler olduğu bildirilmiştir) kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların gelir düzeyleri ve sosyoekonomik şartları, suçlulara yönelik algılarının belirlenmesinde belirleyici unsurlardan biridir. Çalışmamızda yer alan katılımcıların ailelerinin önemli bir çoğunluğu orta düzey gelir grubuna sahiptir. Bu araştırmada suçlu algısının gelir gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüş ancak varsayımımızın tersine gelir düzeyi yüksek olanların düşük olanlara kıyasla suçlulara yönelik algılarının daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Yine lojistik regresyon analizi sonucu gelir düzeyi düşük olanların suçlulara yönelik algılarının orta gelir grubuna göre yaklaşık 0,50 kat daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ancak alanda yapılan çalışmaların çoğunluğu düşük gelir düzeyine sahip olanların suçlulara yönelik algılarının yüksek gelir düzeyine sahip olanlara kıyasla daha olumsuz olduğunu ortaya koymuştur (Rose ve Clear, 2004; Brown,1996). Bu çalışmada beklenenin aksine bir sonucun ortaya çıkmasının bir sebebi gelir ile ilişkili sorunun algılanan gelir düzeyini ölçmesiyle ilişkili olabilir. Nitekim, *“bireylerin algısı kişisel özellikler yanında geçmiş yaşamlarından, yaşanılan çevreden ve sahip*

oldukları değerlerden etkilenebilir. Aynı gelire sahip iki kişi buldukları durumu farklı yorumlayabilir ve maddi açıdan içinde bulunduğu sınıfı farklı ifade edebilir" (Öztürk, 2015). Bir diğer sebep ise yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin suça maruz kalma korkularının da yüksek olması olabilir (Öztürk, 2015; Karakuş, 2013; Keane,1992) ve bu durum gelir düzeyi yüksek kişilerde suçlulara yönelik bakışı olumsuzlaştırabilir.

Çalışmada daha önce bir suçun mağduru olanların suçlulara yönelik olumsuz algılarının herhangi bir mağduriyet yaşamayanlara kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Ferguson ve Ireland (2006) tarafından yapılan çalışmada daha öncesinde cinsel bir suça maruz kalanların cinsel suçlulara yönelik algıları diğerlerine göre, daha negatiftir. Bu durum mağduriyetin getirdiği olumsuz sonuçlarla ilişkili olabilir. Literatürdeki pek çok çalışma suç mağduriyetinin kişilerde suç korkusunu yükselttiğini ve (Öztürk, 2015; Gökulu, 2011; Hale, 1996; Ferraro, 1995) mağduriyete bağlı olarak post travmatik stres bozuklukları yaşadıklarını (Ferraro,1995) göstermiştir. Mağduriyet sonrası meydana gelen travmatik yaşantılar, suçlulara karşı bu kişilerin bakışlarını daha hasmane hale getirebilmektedir (Akduman, 2019: 68).

Araştırmada suçlu algısının suçluya aşinalık açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Her üç grubun da suçlulara yönelik algıları ortalama düzeydedir. Oysa Hirschfield ve Piquero (2010) suçlulara aşına olanların negatif stereotipleri çok kullanmadıklarını, onların da herkes gibi karmaşık, çeşitli ve potansiyel olarak iyileştirilebilir olduklarına inandıklarını öne sürmektedir. Bu görüşü destekleyen bir çalışma Giguere ve Dundes (2002) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar eski suçlularla sık sık görüşen işverenlerin suç mağduriyeti korkularının düşük olduğunu ve eski hükümlüleri işe alma konusunda daha istekli davrandıklarını saptamışlardır. Ancak suçlulara aşına olmayan katılımcıların algılarının beklenenden daha olumlu çıkmasındaki etkenin, yine örneklemin sosyal hizmet alanının teorik yaklaşım ve bakış şekline etkilenebilmesinde ve suçlulara yönelik almış oldukları eğitimlerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçları, ülkemizde yeterli düzeyde çalışılmamış olan bu konuya yönelik gelecek çalışmalara şu açılardan ışık tutabilir:

- 1- SCÜSHB öğrencilerinin algılarının suçluların sosyal yönü açısından daha olumsuz çıkması gelecekte bu grubun çevresi içerisinde birey anlayışını nasıl anladığının ölçülmesi ve bu anlayışın suçlulara yönelik algılarla

ilişkinin görülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Böylece suçluların çevresel yönünün algılanmasında daha farklı ayrıntıların varlığı görülerek, sosyal model özelinde, sosyal hizmet alanı açısından yaygın şekilde çalışılmayan bir grup olan suçlulara yönelik yaklaşım ve müdahaleler belirlenmesinde katkılar sunabileceği düşünülmektedir.

- 2- SAÖ başka benzer (örn. suçlulara yönelik eğitimleri olmayan diğer sosyal hizmet bölümleri ile) ve kontrol örneklerinde denenmeli ve özellikle suçluların sosyal yönüne yönelik bakışın gruplar açısından nasıl farklılaştığı analiz edilmelidir.
- 3- Yapılan lojistik regresyon analizine göre, araştırmada kullanılan değişkenlerin, suçlulara yönelik algıları %7 civarında açıkladığı görülmüş ve bu durum, suçlulara yönelik algıları etkilemesi muhtemel diğer değişkenlerin (adalet mekanizmasına yönelik bakış, siyasi görüş, suç korkusu, kişilik, değerler vs.) etkisini göz ardı etmemenin gerekliliğini ortaya koymuştur.

SONUÇ

Ülkemizde adalet mekanizması içerisinde sosyal hizmet uygulamaları her geçen gün artmaktadır. Son yıllarda artış gösteren suçlar, özellikle önleme ve rehabilitasyon-tedavi çalışmalarının varlığını daha önemli hale getirmektedir. Bu sürecin önemli bir unsuru olan sosyal hizmet uzmanı gibi profesyonellerin suçlularla çalışabilme yetilerinin artırılabilmesi açısından bu araştırmanın önemli sonuçlar sunduğu düşünülmektedir: Şöyle ki, insanların bir konu ile ilgili algılarının belirlenmesinde cinsiyet gibi farklılıklardan öte, sonradan edinilen kazanımların algılarda daha önemli olabileceği görülmüştür. Eğitim alanların suçlulara yönelik algılarının olumlu olması eğitimin önemini açıkça ortaya koymuştur. Sosyal hizmet alanı özelinde bakıldığında, suçlulara yönelik eğitimlerin lisans düzeyindekiler için en azından olumsuz damgalayıcı bakışların oluşmasını engellediği ve lisans sonrasında suçlularla ilgili birimlerde (adliye, emniyet, cezaevi, denetimli serbestlik vs. gibi) çalışmalarında daha tercih edilebilir olmalarını sağladığı söylenebilir. Bu bağlamda suçlularla çalışma potansiyeli olan alanların (psikoloji, PDR, sosyoloji, pedagoji, hemşirelik vs.) lisans eğitimlerinde adli bilimler, kriminoloji, çocuk suçluluğu, adalet mekanizması, viktimoloji gibi bilimlere yönelik dersler daha ağırlıklı verilmelidir. Sosyal hizmet alanı içerisinde bu konular hali hazırda, “çocuklarla sosyal hizmet”, “çocuk suçluluğu ve sosyal hizmet”, “adli sosyal hizmet dersleri” vs. gibi dersler içerisinde verilmektedir. Bu anlamda, sosyal hizmet alanı içerisinde bu

dersler yaygınlaştırılmalı ve bu alanlara yönelik akademisyenlerin sayısı artırılmalıdır. Ayrıca adalet mekanizması içerisinde suçlularla çalışacak departmanlarda, lisans seviyesinde suçlulara yönelik eğitim almaları nedeniyle, sosyal hizmet uzmanları tercih edilmelidir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulunca 04.01.2019 tarih 60263016-050.06.04-E.353183 sayı ile etik onay verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (2001). Nature and operation of attitudes. *Annual Review of Psychology*, 52:27-58.
- Akduman, İ. (2019). Adli viktimoloji. D. Yücel ve M. B. Gönültaş (ed.), *Adli Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Müdahale* (ss.64-76) içinde. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akın, B. ve Şentürk, E. (2012). Bireylerin mutluluk düzeylerinin Ordinal Lojistik Regresyon Analizi ile incelenmesi. *Öneri*, 10(37): 183-193.
- Baykara-Acar, Y. (2014). *Adli sosyal hizmet ve Türkiye'de çocuk adalet sisteminin tarihi*. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2014: Türkiye'de Adalet Sistemi ve Adli Sosyal Hizmet. Başkent Üniversitesi.
- Brown, S. (1999). Public attitudes toward the treatment of sex offenders. *Legal and Criminological Psychology*, 4 (2), 239–252. DOI: 10,1348 / 135532599167879
- Brownell, P. ve Roberts, A. R. (2002). A century of social work in criminal justice and correctional settings. *Journal of Offender Rehabilitation*, 35(2): 1-17.
- Chui, W. H. Cheng, K.K.Y. ve Wong, L.P. (2012) Gender, Fear of Crime, and attitudes towards prisoners among social work majors in a Hong Kong University. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(4): 479-494.
- Church, W.T., Wakeman, E., Miller, S., Clements, C.B ve Sun, F. (2008) Community attitudes towards sex offenders: The development of a psychometric assessment instrument. *Research on Social Work*, 18: 251-259.
- Craig, L. A. (2005). The impact of training on attitudes towards sex offenders. *Journal of Sexual Aggression*, 11: 197-207.
- Cunha, O. S. ve Gonçalves, R. A. (2017). Attitudes of police officers toward offenders: Implications for future training. *Policing (Supp.2)*, 265-277.
- Ferguson, K., ve Ireland, C. A. (2006). Attitudes towards sex offenders and the influence of offence type: a comparison of staff working in a forensic setting and students. *British Journal of Forensic Practice*, 8 (2): 10-19.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. Albany: State University of New York.

- Giguere, R. ve Dundes, L. (2002). Help wanted: A survey of employeers concerns about hiring ex-convicts. *Criminal Justice Policy Review*, 13(4): 396-408.
- Gökulu, G. (2011). *Perceived risk of victimization and fear of crime: A case study of Metu students* (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gönültaş, M.B. (2016). Adli sosyal hizmet: Adalet mekanizmasındaki yeri ve önemi. D. Yücel ve M. B. Gönültaş (ed.), *Adli Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Müdahale* (ss.2-14) içinde. Ankara: Nobel.
- Gönültaş, M.B., Öztürk, M. Zeyrek-Rios, E. Y., Kanak, M. ve Demir, E. (2019). Perceptions toward criminals scale: The reliability and validity analyses. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(Ek Sayı 1): 41-47.
- Griffin, M.P. ve West, D.A. (2006), The lowest and the low? Addressing the disparity between community view, public policy, and treatment effectiveness for sex offenders. *Low and Psychology Review*, 30: 143-170.
- Gültekin, F. (2013). *Regresyon analizi*. Erişim adresi: <http://w3.balikesir.edu.tr/~bsentuna/wp-content/uploads/2013/03/Regresyon-Analizi.pdf>. Erişim tarihi: 2. Aralık 2019.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: a review of the literature. *International Review of Victimology*, 4: 79-150.
- Hirschfield, P. J. ve Piquero, A. R. (2010). Normalization and legitimation: Modeling stigmatizing attitudes toward ex-offenders. *Criminology*, 48(1): 27-55.
- Hogue, T. E. (1993). Attitudes towards prisoners and sexual offenders. N.C. Clark ve G. Stephenson (ed.), *DCLP Occasional Papers: Sexual Offenders* içinde (ss. 27-32). Leicester: British Psychological Society.
- Johnson, H., Hughes, J. G. ve Ireland, J. L. (2007). Attitudes towards sex offenders and the role of empathy, locus of control and training: A comparison between a probationer police and general public sample. *The Police Journal: Theory Practice and Principles*, 80 (1): 28-54 <https://DOI.org/10.1350/pojo.2007.80.1.28>.
- Karakuş, Ö. (2013). Suç Korkusunun Sosyolojik Belirleyenleri: Sosyal Sermaye mi? Sosyal Kontrol mü?. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1): 1-19.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karataş, Z. (2019). Adli sosyal hizmet müdahalesi: Yaklaşımlar ve yöntemler. D. Yücel ve M. B. Gönültaş (ed.), *Adli Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Müdahale* (ss.284-303), 3. Baskı, içinde. Ankara: Nobel.
- Keane, C. (1992). Fear of Crime in Canada: An Examination of Concrete and Formless Fear of Victimization. *Canadian Journal of Criminology*, 34(2): 215 -224.
- Kılıç, S. (2000). *Lojistik regresyon analizi ve pazarlama araştırmalarında bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kjelsberg, E. ve Loos, L.H. (2008). Conciliation or condemnation? Prison employees' and young peoples' attitudes towards sexual offenders. *International Journal of Forensic Mental Health*, 7 (1): 95-103. DOI: 10.1080/14999013.2008.9914406.

- Kjelsberg, E., Skoglund, T. H ve Rustad, A. B. (2007). Attitudes towards prisoners, as reported by prison inmates, prison employees and collage students. *BMC Public Health*, 7: 71. DOI: 10:1186/1471-2458-7-71.
- Maschi, T. ve Killian, M. L. (2009). Defining Collaborative Forensic Social Work With Divers Populations. T.Maschi, C. Bradley, K. Ward (ed.), *Forensic Social Work: Psychosocial and legal Issues in Diverse Practice Settings* içinde (ss. 3-10). Springer Publishing Company: New York
- Melvin, K. B., Gramling, L.K. ve Gardner, W.M. (1985). A scale to measure attitudes toward prisoners. *Criminal Justice and Behavior*, 12: 241-253.
- Neil, T. H. (2002). *Applied Multivariate Analysis*. Secaucus, NJ, USA: Springer-Verlag New York.
- National Organization of Forensic Social Work (NOFSW) (2015). What is forensic social work? http://nofsw.org/?page_id=10, Erişim Tarihi: 01.11.2019.
- Pekdoğan, S. (2016). Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, (17)2: 425 – 441.
- Öztürk, M. (2015). *Sosyolojik açıdan suç korkusu ve yaşam memnuniyeti: Mersin ili örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Rose, D. R. ve Clear, T. R. (2004). Who doesn't know someone in jail? The impact of exposure to prison on attitudes toward formal and informal controls. *The Prison Journal*, 84:228–47.
- Sarıman, G. (2011). Veri madenciliğinde kümeleme teknikleri üzerine bir çalışma: K-means ve k-medoids kümeleme algoritmalarının karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 15(3): 192-202.
- Shields, K. ve Moya, D. D. (1997). Correctional health care nurses' attitudes toward inmates. *Journal of Correctional Health Care*, 4 (1): 37-59.
- Ware, J., Galouzis, J., Hart, R. ve Allen, R. (2012). Training correctional staff in the management of sex offenders: Increasing knowledge and positive attitudes. *Sexual Abuse in Australia and New Zealand*, 4 (2): 23-30.
- Wilson, M. (2010). *Criminal justice socia work in the United States: Adapting to new challenges*. Washington, D.C.: NASW Center for Workforce Studies.
- Wormer, K., Roberts, A., Springer, D.W. ve Brownell, P. (2008). Forensic social work: Current and emerging developments. B.W. White, (ed.), *Comprehensive Handbook of Social Work and Social Welfare* içinde (ss.315-342). John Wiley and Sons: USA.
- Young, D. S. (2014). Social workers' perperctives on effective pratice in criminal justice settings. *Journal of Forensic Social Work*, 4 (2): 104-122.